

Gemeente van Christus,

De bijbelkringen gaan dus dit jaar aan de slag met het boek Prediker. En zo hebben we daar vanmorgen de eerste preek over. Eerst even in het kort wat inleidende woorden over dit bijbelboek.

Prediker is een bijzonder boek, het bevindt zich een beetje aan de rand van de bijbel qua thematiek. Ook letterlijk aan de rand, voor uw informatie, de indeling van ons OT is gebaseerd op de indeling van de Septuaginta de Griekse vertaling van de Hebreeuwse Bijbel. Maar als we kijken naar de indeling van de Hebreeuwse Bijbel, daar wordt het OT verdeeld in 3 delen: Je hebt in het midden de tora de boeken van Mozes, daaromheen heb je de profetenboeken en daar weer om heen als een tweede schil heb je de geschriften. En de geschriften hebben toch een wat ander soortelijk gewicht dan de tora in het centrum. Prediker behoort tot de geschriften die dus ook letterlijk wat meer aan de rand staan.

Maar ook dit boek hoort er helemaal bij. Een stem die het waard is gehoord te worden. Wanneer is het geschreven? Er wordt gedacht aan de 2^e helft van de 3^e eeuw voor Christus misschien nog doorlopend tot begin van de 2^e eeuw voor Christus. Een van de argumenten daarvoor is het woordgebruik dat we in dit boek tegenkomen. Dat is een goede aanwijzing voor de ouderdom van een bijbelboek.

Een andere vraag is, wie is de schrijver? Salomo zult u zeggen. Maar ik sluit me hiervoor aan bij de woorden van Willem Maarten Dekker in zijn boekje: “Dat de schrijver zich vereenzelvigd met koning Salomo berust op een in die tijd geliefde literaire fictie”. En de reden dat de schrijver daarvoor kiest is als zelfs Salomo die bekend staat als het oerbeeld van wijsheid en rijkdom laat zien dat alles ijdel is, zinloos ja dan is wel heel overtuigend. We kunnen over de schrijver zeggen dat hij een wijze is en leerlingen heeft zoals blijkt uit het slot van H12.

En dan nog iets om uit te leggen, hij wordt prediker genoemd. En dat woord betekent waarschijnlijk iemand die spreekt in een volksbijeenkomst, een volksredenaar, een man die dingen aan de orde stelt die het volk aangaan.

We duiken erin vanmorgen. “Lucht en leegte” zegt Prediker, zo klinken die bekende woorden uit de NBV. En de SV had ook heel bekend “ijdelheid der ijdelheden”, de HSV zegt “een en al vluchtigheid, alles is even vluchtig”. Het woord dat ten grondslag ligt aan deze vertalingen duidt op alles is zinloos, doelloos. Dat is het thema van dit boek, het enige thema van dit boek eigenlijk en dat houdt hij consequent toe tot het einde, dat u het maar vast weet.

En dat hij stelt de vraag [3] welk voordeel heeft de mens van al zijn zwoegen waarmee hij zwoegt onder de zon? Hij stelt een vraag en dat is al gelijk interessant. Dat is kenmerkend voor dit boek. Prediker stelt vragen en hij onderzoekt dingen, hij onderzoekt vragen die leven in zijn hoofd en hart.

Geloven is niet alleen dingen geloven, voor waar accepteren, aannemen. maar is ook vragen stellen. Jongeren Je mag ook vragen stellen ook weer op de catechese binnenkort. Misschien heb jij of u wel vragen meegenomen naar deze dienst zoals zo vaak. Vragen over het geloof, over het leven. Prediker laat zien dat er ruimte is voor het stellen van vragen.

En zijn vraag is een heel wezenlijke: Wat heeft het voor zin al de inspanning die je doet in je leven? Eigenlijk is ten diepste zijn vraag, wat heeft het *leven* voor zin? Wat heet het voor zin om morgen weer naar het werk te gaan? Wat heeft het voor zin jongeren om morgen weer naar school te gaan? Weer misschien allemaal lessen volgen waar je uiteindelijk toch niet veel mee doet, denk je dan?

En volgende week Startzondag, waarom zouden we dat weer doen, dat hebben we vorig jaar ook gedaan en wat heeft het opgeleverd.. Waar doe je het allemaal voor? Wat heb je eraan? Wat levert het op? Wat is het blijvende resultaat ervan, dat is wat hij eigenlijk zich afvraagt.

Misschien bestormt die vraag ons ook wel eens? Waar doen we het allemaal voor? Wat blijft er uiteindelijk over van wat ik allemaal doe en waar ik me druk om maak, voor inspan, wat ik produceer. Heeft het dan wel zin?

Een vraag die je ook wel breder kunt horen in de cultuur. Waar doe ik het uiteindelijk allemaal voor? Is het leven niet zinloos? En het enige dan er maar het beste van maken wat ook later terug komt in het boek Prediker. Je kunt het terughoren soms in liedjes, ik denk ook aan het oeuvre van – het is al even geleden maar toch - schrijver Willem Frederik Hermans ooit een van de grote Drie Nederlandse schrijvers, dat helemaal doordrongen was van het thema van zinloosheid en ook dat alles vastligt. En hoe is het met generatie Z leeft ook bij hen niet de vraag, hoe krijgt mijn leven zin?

Hoe komt Prediker bij die vraag. Nou vanuit wat hij in vs. 4 zegt, “de ene generatie gaat en de andere generatie komt”.

Nu ben je misschien volop in het leven, maak je je druk om dingen, op het werk, in de kerk, maar op een gegeven wordt je oud en eens is jouw tijd voorbij en dan komt er weer een generatie en maakt zich ook heel druk en die wordt ook oud en eens is ook hun tijd voorbij. Is het niet allemaal heel relatief? En daarmee ook zinloos.

Je bent vergankelijk en wat heeft het dan zin wat je nu allemaal aan het ploeteren bent, eens is het toch voorbij en wat blijft er dan over van wat je gedaan hebt? Je leeft te kort om verschil te maken.

Ik moet hierbij ook denken aan het kabinet dat er zo kort zat. Wat in de politiek gebeurt, wat wordt daar nou eigenlijk bereikt, kun je zomaar denken. Wat een verspilde energie soms allemaal.

Dat kan je misschien aanvliegen, wat blijft er straks over van mijn werk of nu al. Misschien speelt het nog meer als je ouder wordt, hoe gaat een volgende generatie om met wat ik heb neergezet. Dat begint al op het moment dat je met pensioen gaat, dan moet je het uit handen geven.

Of als je ouder wordt dat je steeds meer gaat zien dat de impact van waar je al die jaren mee bezig bent maar relatief is, Of dat je enthousiasme minder wordt om je opnieuw ergens voor in te spannen. Dat kan ook in de kerk misschien gebeuren. Het wordt steeds moeilijker je weer ergens toe te zetten.

En Prediker gebruikt dus het woord “zwoegen”. Misschien ervaar je je werk ook wel zo, en zie je soms er ook tegenop, en het *leven* kan ook zwoegen zijn. Er is ruime aandacht bij Prediker voor deze ervaringen, minder voor oplossingen.

•

Prediker zegt dus, wat heeft het voor zin als we hier maar tijdelijk zijn. Generaties komen en generaties gaan als de golven van de zee.

Maar de aarde blijft voor eeuwig staan zegt Prediker. Nou dat is een troost zeg. Ja de aarde overleeft ons wel. Om het er nog even in te wrijven. En dan gaat hij verder en ziet in de natuur dezelfde zinloosheid terug. De zon gaat op en de zon gaat weer onder. Ze komt nooit verder, er wordt nooit iets bereikt. En zij hijgt naar haar plaats waar zij opging. Zoals de mens moet zwoegen, zo hijgt de zon om bij tijds weer bij het beginpunt te zijn, om het allemaal weer bij tijds rond te krijgen.

Misschien ervaren wij het leven ook wel eens zo, zwoegen om het allemaal steeds weer rond te krijgen. Met je gezin. Met je agenda, met jezelf, met je uitdagingen. Met de moeilijkheden die je tegenkomt. Het gaat allemaal maar net en wat wordt er nou bereikt. Zoveel inspanning en levert het ook echt iets op allemaal, vraag je je soms af.

Wat een pessimistisch wereldbeeld heeft Prediker als hij zelfs op die manier ook naar iets moois als de zon kijkt. En als hij kijkt naar de wind die draait maar rond en de rivieren: “Alle rivieren gaan naar de zee, toch raakt de zee niet vol”. Er wordt niets bereikt, er wordt niets blijvends tot stand gebracht. Het is allemaal zo nutteloos.

En dan gaat hij in vs. 8 weer naar de wereld van de mensen. En dan vertalen we even anders dan de HSV doet: niet “alle *dingen* zijn vermoeiend” maar alle “woorden” zijn vermoeiend”. Er wordt van alles gezegd maar wat haalt het uit. Het oor wordt niet vol van horen, het wordt niet opgepikt. Nou dat is misschien wel herkenbaar. Er wordt van alles gezegd, van alles gecommuniceerd, wat komt er eigenlijk aan van wat gezegd wordt. Dat kan wel eens frustreren. Wat wordt er nou eigenlijk geleerd van wat er door de ander gezegd wordt. In relaties, onderlinge contacten, op school, in het gemeente-zijn, in de maatschappij, wat wordt er langs elkaar heen en tegen elkaar in gepraat ieder in zijn eigen bubbel.

Dat gaat ook wel eens door je heen als predikant, je zendt van alles uit, zo veel preken die je houdt maar wat blijft daar van hangen, wat wordt daar van opgepikt, hoe levensveranderend is nu de boodschap van het evangelie ook voor mezelf? Wat heeft het nou allemaal gebracht?

En van welke wijze lessen die er in de geschiedenis zijn geweest, leren we nou echt.

Wat er geweest is, zal er weer zijn, zegt Prediker in vs. 9. Elke week weer boodschappen halen, heeft dat niet iets vermoeiends? En Prediker wil met deze woorden zeggen, het komt niet tot een resultaat, er komt niets tot stand, het gaat nergens naar toe, er zit geen vooruitgang in ook. Elke jaar zijn er weer jonge mensen die 17 jaar zijn en een rijbewijs halen en waarvan sommigen denken dat het stoer is om hard te rijden waardoor ze zichzelf en anderen in onveiligheid brengen. Elke keer worden dezelfde fouten gemaakt, door dezelfde mensen of juist weer door anderen dezelfde fouten. En als je denkt, oorlogen dat is iets van het verleden worden ze opnieuw gevoerd. Prediker zegt hiermee, het leven is zinloos (dat had hij al gezegd) maar eigenlijk was het altijd al zinloos zegt hij nu.

Er is niets nieuws onder de zon. Maar dat is toch niet waar, jongeren? Elk jaar is weer een nieuw model i-phone. Elk jaar weer nieuwe mode, nou ja, vaak herhaling van jaren geleden. Elk jaar weer dingen en woorden waardoor iets al heel snel zo 2024 is.

Ja natuurlijk er zijn uitvindingen, inderdaad hadden we 30 jaar geleden geen mobiele telefoons maar is dat werkelijk zo nieuw. Ook toen communiceerden mensen met elkaar alleen op een andere manier? Is dat nieuwe niet allemaal buitenkant? Ja het wordt ons anders gebracht, er wordt invloed op ons uitgeoefend om mee te gaan met het nieuwe – updates en de reclame, dit moet je aanschaffen en hier moet je in meegaan.

Maar is dat echt iets nieuws of peilt Prediker de werkelijkheid dieper. Echt nieuwe dingen zijn er eigenlijk nooit. Als iemand dat beweert zegt hij, kijkt hij niet goed, De basale dingen blijven hetzelfde, nog steeds zijn we mensen die moeten eten en drinken, nog steeds zijn wij mensen met goede dingen en dingen die misgaan. In de basis is er weinig veranderd.

“Er is niets nieuws onder de zon”. Dat was nooit zo en zal nooit zo zijn. Maar dat betekent ook dat er geen hoop is. En hier wijkt Prediker af van een groot deel van de Bijbel. Want kenmerkend voor de rode lijn in de Schrift is dat er wel hoop is, dat er wel zicht is op nieuwe dingen. Ik denk bij voorbeeld aan de woorden in Jes. 43:19 waar God zegt: Zie ik maak iets nieuws. En dan noem ik nog niet eens het NT. Maar daarvoor heeft Prediker geen ruimte in zijn wereldvisie en in zijn theologie. Daar zie je aan dat Prediker een boek is aan de rand. En misschien zien wij het soms ook niet, zien wij ook alleen maar dat de dingen zich domweg herhalen, dat er geen verbetering is en dat er niet geleerd wordt van het verleden. Dat er voor ons gevoel niets wezenlijks verandert en God? staat op grote afstand en doet eigenlijk.. niets, denk je.

Er is geen herinnering aan de vroegere dingen of beter te vertalen: vroegere *tijden*. Ook aan latere tijden die nog komen zal geen herinnering zijn bij hen die daarna komen. Nou dat is inderdaad helemaal een afsluiting van dit gedeelte in de stijl van Prediker.

Je doet je best, je spant je in maar mensen die na ons komen weten helemaal niet waar jij mee bezig bent geweest. Waar jij je voor hebt ingezet. Weten ook helemaal niets meer van *jou*. Ja moet je eens over na denken, over 100 jaar kent niemand die lid is van de Hervormde Gemeente Vreeswijk nog een van ons. Is er een totaal nieuwe groep. Zoals wij ook niemand meer kennen van 100 jaar geleden. En zo gaat er ook kennis verloren, maakt de Prediker duidelijk. Zo zinloos.

Zowel in de natuur als bij de mens zien we dat er niets bereikt wordt, dat er niets blijvend is als resultaat. Het is allemaal naar herhaling en het is zinloos. Dat is de boodschap van dit gedeelte en daarmee ook de boodschap van de preek. Hebben we er allemaal nog zin in? In het leven? In een serie preken over Prediker? En misschien herkennen we iets van dit levensgevoel maar misschien ook helemaal niet en zitten we ons eigenlijk een beetje te irriteren aan deze preek? Aan mij? Aan Prediker? Nou dat kan en dat laat ik maar even zo. Want bewust eindig ik hier de preek. Om ruimte geven aan ook deze stem. Amen.